

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

In statuum amoris. Emblema CXIV.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

In statnam Amoris .
EMBLEMA CXIV.

QVIS sit Amor, plures olim cecinere Poetae,
 Eius qui vario nomine gesta ferunt.
 Conuenit hoc, quod velle caret, quod corpore paruus:
 Tela alasque ferens lumina nulla tenet.
 Hec ora, hic habitusque Dei est. Sed dicere tantos
 Si licet in vates, falsa subesse reor.
 Eccur nudus agat? Diuo quasi pallia desint,
 Qui cunctas domiti possidet orbis opes.
 Aut qui quaso niues, Boream que euadere nudus
 Alpinum potuit, stricteque prat a gelu?
 Si puer est, puerumue vocas, qui Nestora vincit?
 An nosti Aser ei carmina docta senis?
 Inconstans puer hic obdurans pectora, qua iam
 Trans adyt, numquam linquere sponte potest.

At pharetras & tela gerit, quid inutile pondus?
 An curuare infans cornua dira valet?
 Alas curve tenet, quas nescit in aethera ferre?
 Inscius in volucrum flectere tela recur.
 Serpit humi, semperq; virum immortalia corda
 Ledit, & haud alas saxeus inde mouet.
 Si cecus, vittamq; gerit, quid tanta ceco
 Vtilis est? ideo num minus ille videt?
 Quisve sagittiferum credat qui lumine captus?
 Hic certa, ac caci spicula vana ~~†~~ mouet.
 Igneus est, aiunt, versatq; in pectore flammam.
 Cur age viuit adhuc? omnia flamma vorat.
 Quinetiam tumidis cur non extinguitur undis
 Naiadum, quoties mollia corda subit?
 At tu ne tantis capiare erroribus, audi:
 Verus quid sit Amor, carmina nostra ferent.
 Inuendus labor est, lasciua per otia: signum
 Illius est nigro punica glans clypeo.

† mouet.

COMMENTARI I.

I. EFFINGITVR ab Alciato statua Amoris secus quam ab alijs tradi solet: nempe puer nudus, sine alis, sine armis, qui clypeum gerat, in cuius planicie nigra expretium sit malum Punicum. Quare clypeus fuisse niger exprimendus, vt in Rouiliana editione.

II. FIGMENTVM de Amore, vt sibi repugnans & *αδύρατος* particulatim reprehendit, ostenditq; quam sit absurda Cupidinis descriptio, qualis circumfertur ex opinione veterum poetarum: Nam nuditas & vestitū priuatio repugnat Dei naturae rerum omnium copia beata. Puer non est, qui sit annosior Nestore: inconstans non est, qui sic obstinate obfirmet animos: pharetratus non est, quia puer bene iaculati nescit; neque alatus, qui volandi sit impotens, seq; humo tollere non possit: non est sagittifer, vt qui captus lumine: igneus non est, quia ignis omnia depascitur. Tandem apponit veram Amoris descriptionem, eaque naturalem, vnā cum eius schemate. Sub quibus omnibus inuolucris graphicè exprimitur amatorum vita miserissima; quae sigillatim omnia explicabimus, si pri-

us poetarum quorundam elegātem Amoris descriptionem praeniserimus. Et quidem in primis Marulli:

Quis puer hic? Veneris. Plena qua causa pharetra est?

Nō bene prouisus certa q̄ arma mouet. Cur sine veste Deus? Simplex puer odit a-

ptum. Vnde puer. Pueros quod facit ille senes. Quis pennas humeris dedit? Inconstantia.

Quare Nulla Deo frons est? Signa inimica fugit. Qua fors eripuit lucē? Immoderata libido.

Cur macies? Vigilis cura, dolorq; facit. Quis cacum prait? Ebrietas, Sopor, Otia, Luxus.

Qui comites? rixa, bella, odia, opprobriū. Qui caelo dignati? Homines. Qua causa coegit?

Mitior auctore est credita culpa Deo. Heu curuum genus, & veri corda insciant? quo ius

Easq; scelus miseri si scelere abluimus? Addan & Augertium poetae certe non illi. pidi eadem de re carmen:

Angelus inuictus qui cuspide semp oberrat, Dic

Descri-
psio Amo-
ri ex Mar-
ullo.

Augeria-
ni epigra-
ma d.
Dic

Dic mihi, te videris cur tua mater alarum
Nudo homines, qui nostra petunt delubra.

Rubenti

Cur stant in dextra spicula? Trado necesse.
Cur puer es? Pueros facio quoscūq; sagittis
Saucio, siue volans ignibus vno meis.

Ventosas humeris cur fixit Iupiter alas?

Est quouis leuior flamine quisquis amat.
Cur tecum sacula? Quia visida corda
fretumq;

Et iuga montosa, et scrupula saxa cremo.
Cacus est an claro, dic, lumine? Cacus a-
mator,

Non ego: luce poli lux mea clara magis.
Pascere ambrosia, seu nectare? Pascor a-
manis

Blanditijs, risu, sedulitate, iocis.

Cur tibi pulchra parens? Quia densos for-
ma calores

Ingenerat; forma mouere nascor ego.

Cur maris è fluctu prognata est mater? A-
mator

Vt mota in saisis fluctuat vnda vadis.

Dic, tua non vilis domus? an cultissima?
Nulla

Tecta colo; hiberno sub Ioue dego miser.

Dic ubi stas, dum laesa tuo sunt membra
volatu?

Crede mihi, nūquam me leuis ala vehit.

Sed quem non delectaret Amor fugitiuus

Politiani, quem è Græco Moschi, sermone

Latino loquentem fecit, hoc modo?

Cū Venus intento natum clamore vocaret,

Si quisquam in trinijs errantem vidit A-
morem,

Hic fugitiuus, ait, meus est, precium feret
index

Basilium Veneris: quod si ad me duxeris illū,

Non tantum dabo basilium, plus hospes
habebis.

Insignis puer est: en omnia percipe signa.

Non est candidulus, verum ignem imita-
tur, ocelli

Acres flammeoli, mala mens, suauissima
verba.

Quod loquitur, non sentit idem, vox mel-
lea: sed cūm

Ira inflamatur, tū mens est aspera, fallax,

Fraudator mendax, ludit crudele puellus.

Crispulus est olli vertex, faciesq; proterua,

Exiguasq; manus, procul autem spicula
torquet.

Torquet in umbriferumq; Acheronta, &
regna silentium.

Membra quidem nudasi, mentem velatus;
ausq;

More quatit pinna, & nuda bos, mane per
sit illos.

Sape viri pressans precordia, saepe puella.

Arcum habet exiguum, sed & arcus impa-
stus sagitta est.

Parua sagitta quidem, sed caelum fertur
ad usq;

Parua pharetra olli dependet, & aurea
tergo.

Sunt & amari inuis calami quibus ille pro-
teruus

Mo quoq; saepe ferit matrem: sunt omnia
sua:

Omnia, seq; ipsū multo quoq; sauius argit.

Paruula fax olli, solē tamen vrit & ipsū.

Verbere si prendes, age, ne miserare puellū.

Si flentem aspicias, mox ne fallare caueo.

Sin arvidebit, magis astraho: basia si fors

Ferre volet, fuge tu, sunt noxia basia, in ipsi

Multa venena labris: si fors ita dixerit:

Heus tu

Accipe, nempē tibi cuncta hac mea largior
arma.

Ne contingat, caue; fallacia munera amoris:

Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

Elegantissimè quoq; Amorem descripsit

Propertius lib. 2. Elegia de Amore:

Quicumq; ille fuit puerū qui pinxit Amorem,

Nonne putas miras hunc habuisse manus?

Hic primum vidit, sine sensu viuere aman-
tes,

Et leuibus curis magna perire bona.

Idem non frustra ventosas addidit alas.

Fecit & humano corde volare Deum:

Scilicet alterna quoniā iactamur in vnda,

Notra; non vllis permanet aura locis.

Et meritò hamatis manus est armata sa-
gittis,

Et pharetra ex humero Gnōsia utroque
iacet.

Ante ferit quoniam tuti quā cernimus
hostem,

Nec quisquā ex illo vulnere sanus abit.

Phornutus in libro de Nat. Deor. sic loqui-
tur de Cupidine: Puer esse fingitur, quod

planè mente careat, deceptioniq; obnoxij
pidines.

fint, qui amant. Alatus est, quoniam ple-
runtq; cædis est autor: vel quod tanquam

aut in hominum mētes impetuosè inuo-
let. Sagittas tenere fingitur, quia qui cius

sagittis vulnerantur, non secus ac reuera
percutti dolent: neq; appropinquare, aut

attin-

Amor fugi-
tius
Politia-
ni

attingere, quos amant, audent, verum longè eos intuentur, stupentes. Fax ei traditur, quia videtur inflammare animos & parat, id est, Cupidinem dici existimant ab inquisitione eorum, quos amantes inquirunt: & enim significat inquirere. Hæc & alia Phornutus. Vnde licet intueri, bene expressisse veteres amorem, non quod eum ita crederent, aut esse, aut viuere, sed vt commodius eius effectus nobis ostendere possent. Quapropter nonnulli è veteribus commentitiam istam Cupidinis diuinitatem doctè vereque perstrinxerunt: vt Archias poeta:

ὅτι ἔπος ἀδίκῃ μερόπων γένος, εἰδ' ἀνοήσοι,

ἢ χυδαῖς ἀνδρώπων ἰσθ' ὅτι ἔπος πρόφασις. id est:

Non amator est qui afficiat iniuria humanum genus, sed intemperantes:

Animis enim hominum hanc occasionem præstat amor.

Nullum amor offendit, prauis occasio sed sit
Mentibus ille hominum, quos mala multa iuuant.

Quasi diceret sine vlllo verborum circuitu, non amor, qualis à poetis celebratur, fictitijs ille pulsio, lædit homines, sed intemperantia. Refer huc Eidyllion Theocriti 12. Alciatus autem iocosus argumentis confutat ea, quæ ab antiquis dicta sũt, non quo veterem picturam improbaret, sed vt commodius quid sit amor, ipse posset declarare. Quod neq; sine autore fecit, siquidem Seneca in Hippolyto sic ait: Deum esse Amorem, turpiter vitio fauens
Finxit libido: quozq; liberior foret,
Titulum suori numinis falsi addidit:
Motum per omnes silicet terras vagum
Ericyna mittit, ille per calum volans
Proterua tenera tela molitur manu,
Regnumque tantum minimus in superos habet;

Vana ista demens animus ascendit sibi,
Venerisq; numen finxit, atq; arcus Dei
Quisquis secundis rebus exultat nimis,
Fluitq; luxu, semper insolita appetens:
Hunc illa magna dira fortuna comes
Subit libido. &c.

Idem in Otauia:

Volucrem esse Amorem fugit, immittit Deū
Mortalis error, armat & telis manns,
Arcusq; sacros instruit saua face:
Genitumq; credit Venere, Vulcanus satum.

Vis magna mentis, blandus atque animi calor.

Amor est, iuuenta gignitur, luxus, otio:
Nutritur inter lata fortuna bonas.

Quem si fouere atq; alere desistas, cadit.

Breuiq; vires perdit extinctus suas:
De amore, deq; eius causis & pictura latè & pulchrè Alex. Aphrodis. problem. 37.

[VIS sit Amor &c.] Multa tam Græci quàm Latini poetæ cecinerunt, quid sit Amor, quod esset superuacaneum adducere. Sed præter iam adductos eleganter hanc materiam tractarunt Virgilius de Venere & Baccho, Ouidius 1. Metamorph. Apuleius de Asino aureo, & quàm plurimi alij inferius nominandi.

[Varijs nomine] Propter diuersa vel adiuncta, vel effecta, quæ studiosè in Syntag. historiae Deor. explanat Gyraldus.

[Conuenit hoc] Nonne hoc est absurdū, quod nudus, quod puer, quod arcitenens, quod alatus, quod oculis captus; Præparatio ad refutationem fabulæ.

[Hæc ora, hic habitus] talis Amor describitur à poetis, quæ fictio quam sit absurda, mox ibo ostensum.

[Eccur nudus agat.] Maxima, inquit, est impudentia eum nudum pingere, cum Dij nulla præmatur egestate. Est ergo hæc prima absurditas. Ea tamen nuditas importunam & perpetuè vigilantem amantium, pertinaciam arguit: vel manifestam eorū insaniam prodit. Sic aliquis ex recentibus: Cur te cum nullo corpus velamine mōstrat? Stultitia insani manifesta patefcit amāis. Nudus porro pingitur Amor, quia hic affectus tegi & dissimulari non potest. Ouidius in epistolis:

Sed male dissimulo: quis enim celauerit ignem.

Lumine qui semper proditur ipse suo? &c.
Qua licet & possum, luctor celare furorem:

Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Quo sensu dixit Antiphanes Comicus, durū esse, quæ tegi occultariue non possūt, amorem nempe & vinoleriam, quod si quis temerè neget, statim agitur medicij. Et ea imprimis causa factum puto, vt obiter dicam, qua Bacchus in status omnibus pingatur nudus, sicuti supra docuimus. Vel demum Amor nudus fingitur, ad exprimendam eius mollitiem, irritat enim corporis nuditas lasciuia appetitus.

[Qui cum illis domiti.] Hinc dictus est

III.

Alciati
consilium
in hoc
Emble-
mate.

Amor
cur nu-
dus.

Amor
cur nu-
dus.

Ἐνδραμάτωρ, ut superius annotauimus, Aut qui quaso niues.] Si nudus, non poterit frigora perperi. Alterum repugnans. Nil est quod timeant amantes, dum frui rebus amatis se posse sperant? Sic Plautus sub amatoris persona:

Neq; vlla mihi obstabit amnis, neq; mons, neq; adeo mare: Nec calorem, nec frigus metuo, neq; vntum, neq; grandinem:

Imbrē perpetiar, laborem sufferā, solē, sctim; Non concedam, neq; conquescam vsquam, neq; noctu, neq; diu,

Prius profectio quam aut amicam, aut mortem inuestigauero.

Tibul. item eleg. 1.

Quisquis amore tenetur, eat tuusq; sacerq; Qua libet: insidias non timuisse docet.

Non mihi pigra nocent hiberna frigora, noctis,

Non mihi cū multa decidit imber aqua.

Propert. lib. 3, eleg. 15.

Non tamen est quisquam sacros qui ladat amantes, Scironis media sic licet ire via.

Quisquis amator erit, Scyticis licet ambulet oris,

Nemo adeo, ut noceat, barbaro esse volet.

Luna ministrat iter, demonstrant astra saelebras;

Ipse amor accensas perentit ante faces.

Saua canum rabies morsus auertit biantes.

Huic generi quouis tempore tuta via est:

Et Seneca in Hippolyto:

Non me per alias ire si iubeas niues,

Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis:

Non si per ignes, & insecta agmina,

Cuncter paratis ensibus pctus dare.

Boreamq; Alpinum] id est, ab Alpibus spirātem, quod epitheton etiam Virgilius illi iungit.

Puerumne vocas] Puer est ob amatoꝝ varietatem & inconstantiam, qualis inest puero: vel quod amantes puertiles habeant sensus, & careant iudicio. Ouidius 1. Amorum, eleg. 10.

Et puer est, & nudus Amor, sine sordibus annos,

Et nullas vestes, ut sit apertus, habeo.

Molchus de Amore fugituo: ἵσι δ' ὁ πῶδας περισταμος. Est autem puer insignis.

Qui Nestora vincit? Senem quemque sapiētissimum. De Nestoris atate diximus supra Emblem. 25. Hesiodus & Orpheus

Poetae Graeci vetustissimi, mortalium & immortalium mētes amore capi & domari tradunt. Ficin. in Platon. Conuiuium. Sed id non est satis, nisi aliquid aliud quaramus. Amor puer pingitur, cū Nestore sit antiquior, Hesiodo teste, qui in Theogonia canit, Chaos, Tellurem, Tartara, Amorem Deorum primos exiitisse. Verba hęc Hesiodi sunt:

ἦτοι μὲν πρῶτισα χάος γινετ', αὐτὰρ ἔπειτα γαί ἑυρύστερος, πάντων ἔδος ἀσφαλὶς αἰεὶ ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφθόεντος ὀλύμπου,

τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς ἑυρυδέης,

ἠδ' ἔπος, ὃς κἀδίδισας ἐν ἀθανάτοισι θεῶτα λυσιμελῆς, πάντων τε θεῶν, πάντων δ' ἀνθρώπων

δάμναται ἐν σὴνθεσι νείων, καὶ ἐπίφορα βελήν.

Principio confusa chaos, sine imagine moles Exiit: hinc vac vis tellus apparuit avuis: Nam prius ipsorum paucimētium facta Deorum est,

Quondam qui caelo sedes habuere supremo. Tartara debinc vna sūt visa debiscere terra Et mox pulcher Amor surgit, mediusque Deorum

Cernitur; hic illos forma supereminet oēs. Membra Deus lato soluit Diuumq; virūq; Conssium, atq; ipsam domitat sub pctore mentem.

Vel aliter: Ante chaos natum, superū firmissima sedes; Inde solum terra lata: tum Tartara nigra Intra adytum terra, & seralia claustra barathri.

Inde ortus supos inter pulcherrimus omnes Dulce Deum, pariterq; virum gratumque Cupido

Solamen, qui corda domat, mētesq; seroces. Et Orpheus Argonauticis:

πρῆσβυτά τιν τε καὶ αὐτοτελεῖ πολύμητιν ἔρωτα.

Ergo, qui Nestora vincit, sic interpretor, qui Nestora vincit atate, qui sit Nestore annosior, denique qui senior Iapeto, ut ex Luciano meminimus iam supra. ὁ ἔπος ἀρχαιότερος ἀπίτα. Vide adagium, Iapeto antiquior

Ascras senis] Hesiodi, qui ab Ascra Bœotia pago prope Heliconem oriundus fuit, terra misera & pessima, ut ipse ait in Geor.

ἀσπρη

Amor qua ratio me vincat Nestora atate.

Hesiodus.

Nullum periculū detrectāi amantes.

Amor sur puer.

ἔσκηρ χεῖμα κακῆ δῖπρῶ ἀργαλίῃ ἐδῖ-
 πῆτ ἰσθλῆ.

Hesiodi vitam & mortem elegantissimo
 earmine perstringit Politianus in Nutri-
 cia, ex illo versu, *At tibi Dadaleos &c.*

Inconstans puer] an inconstans habend-
 us, qui sic pertinaces & obduratos red-
 dat animos? Ad id respexit Ovidius de
 Arte:

Error &
 incōstan-
 tia amo-
 vis.

Errat, & in nulla sede moratur amor.
 Hoc de se fallus est Horatius lib. 4. Carm.
 Od. 1.

Intermissa Venus diu
Rursū bella moues? parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bona
Sub regno Cynara. Desine mollium
Mater seu Cupidinum,
Circalustra decem flectere mollibus
Iam durum imperijs &c.
 Ad idem videtur respexisse I. epist. ad Me-
 cœnatem:

Non eadem est atas, non mens. ----
Solue senescentem maturè sanus equum.
 Sobriè ille quidem post emensum pelagus
 mollium voluptatum: sed sunt tamen ple-
 riq; senes penè capulares, quorum in me-
 dullis regnat amor vuidus, turpis tamen,
 & risu, quàm misericordia dignior: at eū
 ludum, seu lasciuiam, seu morbum faci-
 lius est reprehendere, quàm sistere, aut le-
 niire; & bonorum virorum aliquando hic
 morbus est. Inconstantiam porrò amoris
 bellè expressit Plautus Trinummo:
Nihil sic celera est, nec volat ut amor,
Atq; is mores hominum moros & morosos
efficit:

Minus placet, magis quod suadetur; quod
dissuadetur, placet.

Cum inopia est, cupias: quādo eius copia est,
tantum non velis.

Ille qui expellit, is compellit: ille qui nō sua-
det, vetat.

Insanum est & malum in hospitium diuer-
ti Cupidinis.

Hic obdurauit pectora] Idem fermè in
 Hippolyto Seneca:

Qui blandiendo dulce nutritiū malum,
Serò recusat ferre quod subijt iugum.

Theophrastus: ἔργος δῖς ἰν ἀλογίῃς τινὸς
 ἐπιθυμίας ὑπερβολῆ, τὰ χεῖρα μὲν ἔχε-
 σα τὴν πρόσοδον, ἐραδία δὲ τὴν ἀπό-
 λυσιν: Amor est irrationalis cuiusdam
 cupidinis excessus, qui velocem habet acces-
 sum, tardum autem discessum. Vnde tri-

tum illud, Amor animi arbitrio sumitur,
 non deponitur. Id nō possum docere com-
 modius, quàm ex eius arte, qui se egregiū
 doctorem præstitit naturæ amoris expli-
 cande: sic enim eleg. 10. lib. Amor. 3.

Lucratur, pectusq; leue in contraria ducit:
Hac amor, hac odium: sed puto vincet
amor.

Odero, si potero: si non, inuitus amabo;
Nec iuga taurus amat, qua tamen odit
habet.

Sic ego nec sine te, nec tecū viuere possum,
Et vi deor voti nescius esse mei.

Quicquid eris, mea semper eris: tu selige
tantum,

Me quq; velle velis, anne coactus amen?
Linthea dem potius, ventisq; serenibus utar,
Vt quamuis nolim, cogar amare tamen.

Idem eleg. 2. primi:

---- haferunt tennes in corde sagitta:
Et possessa ferus pectora versat Amor.
 & eleg. 18.

---- tener ausuros grandia frangit amor:
Sape me & dixi, tandem discede, puella:
In gremio sedit protinus illa meo.

Sapè pudet, dixi; lacrymis vix illa vetèris,
Me miseram, cur te, dixit, amare pudet?

Implicuitq; suos circum mea colla lacertos,
Et qua me perdunt oscula mille de dit.

Vincor: & ingenium sumptis renouatur ab
armis,

Resq; domi gestas, & mea bella cano.
 Sic Propertius:

In me tela manent, manet & puerilis i-
mago:

Sed certè pennas perdidit ille suas:
Euolat è nostro quoniam de pectore nusquā,
Affiduoq; meo sanguine bella geris.

Idem libro 2.

Errat, qui finem vesani quarit amoris,
Verus amor nullum nouit habere modū.

Eundem affectum expressit Catullus in
 Lesbiam:

Odi et amo: quare id faciā fortasse requiris?
Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.

Quod idem apud Marullum reperio, sed
 fusiore Musa:

Odi te, mihi crede, quantaunque es:
 Odi confiteor, Camilla; sed quam

Et odi, & magis in dies magisque
Velim odisse: sequi, atq; amare cogor:

Sic me amor retrahit tuus, et abijtq;
 Sic quem sania fugas proterua,

Tam rarè reuocas decore forma;

Ex senarijs veterum :

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

At pharetras & tela geri.] arcitenēs seu pharetratus amor, idemq; puer. Aliud absurdum, neque enim puer arcum curuare potest. Xenophon idcirco Cupidines sagittarios fingi ait, quod formosi & formosæ etiam è longinquo loco vulnerent, nimiti oculis ipsis tamquam sagittis eminus in re amatam emissis: ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τὸ ἔσται διὰ τοῦτο καλοῦνται. ὅτι καὶ πρόβωδεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσι. Propertius: Et meritiò hamatis manus est armata sagittis :

Et pharetra ex humero Gnoſſia utroque iacet .

Horat. Carm. 2.

Semper ardentis acuens sagittas

Cote cruenta .

Mofchus in amore fugitio :

ἢ χροῦτερον περὶ νῶτα φαρέτρειον, ἔνδεδι δ' ἰντὶ

τοῖ πικροὶ κάλαμοι τῶς σολάκι κ' ἢ καὶ τὸ τρώσκει. id est :

Et arcum ex humeris [ferit] pharetram, intus autem

Amari calami, quibus sepe me lauciat .

Parna pharetra olis depedit & aurea tergo, Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus

Me quoq; sepe ferit matrem .

Theocritus in Eidyll. ο ἔρωσ δραπέτης, ait, Amori pharetram tribui plenam telis, quia vulneret hominum animos multis certè modis. Origenes hoc figmentum allegoricè exponit: ait enim pharetra significari eor, telis cogitationes, arcu os & la bella, que habet aliquam cum arcu similitudinem, adeoq; ipsa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor. Huc facit illud Pindari ex Olymp. 2.

πολλὰ μοι ἔπι ἀγκῶν
vos ὀκία βίλη
ἔνδον ἰντὶ φαρέτρας
φανᾶντα σὺνετοῖσιν ἴς
δι τὸ πᾶν ἱρμυῖαν
χατίζη. id est :

Multa mihi [sunt] sub cubito
Celeres sagitta
Intra pharetram
Sonantes prudentibus; apud
Vulgus vero interpretibus
Indigent .

Intelligit Pindatus pulchra animi sensa,

quibus se faretur ornatum & excultum. & oratione disertata ad victorum laudes celebrandas. Sed de his satis .

Alas curve tenet.] Cicero De nat. Deorum, pennatum Cupidinem vocat. ut Orpheus & Plato in Phædro σπερόντα, idq; propter frequentissimas in eo vicissitudines rerū, ait Pierius in Accipitre. Alexan. Aphrodisæus problem. 37. rat onem reddit, propter instabilitatem nempe, & leuitatem. Ouidius initio 2. De arte :

Magna paro, quas possit amor remanere per artes

Dicere, tam vastæ peruagus orbe puer .
Et leuis est, & habet geminas, quibus enolet, alas :

Difficile est illis imposuisse modam .
Secundo Amorum 9. eleg. sic :

Tu leuis es multoq; tuis ventosior alis :

Gaudiaq; ambigua dasq; negasq; fide ;
alloquitur Cupidinem . Eubulus apud Athenæum lib. 13. figmentum hoc ridet: cuius senarios propter elegantiā huc cōferre non piger :

τίς ἦν ὁ γράφας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα
ἢ κροπλάσῃσας ἔρωθ' ὑπόπτερον ;
ὡς ἔδεν ἦδει πλὴν χελιδόνας γράφειν,
ἀλλ' ἦν ἀπειρος τῶν τρώπων τᾶν τῶ δεῦ.
εἰς γὰρ ἔτε κῆρος, ἔτε ῥάδιος
ἀπαλλαγῆναι τῷ θίροντι τὴν νόσον,
βαρὺς δὲ κομιδῆ. πῶς ἂν ἔνχει πτερά;
τοῦτο πράγμα λῆρος ἦν, ἀν φήσῃ τις.
id est :

Quis omnium primus virorum pinxit, aut
Alatum Amorem finxit in cera prior ?
Hirundines solum sciebat pingere :
Mores nec ille norat, aut mentem Dei .
Nec est enim leuis, nec est is qui celer
Morbum ferentis auolet praeoraijs :
Grauisq; valde, qui sit ala ut sint ei ?
Nuga mera sunt hæc: quis ergo perferat ?
Inscius in volucrum &c.] Non potest
auceps esse, aut aues telo ferire, quorūsum
ergo tela, vel sagittæ ?

Flectere tela iecur.] Philosophi libidinis vim & sedem præcipuam in iecore putant contineri, quod Lactantius in Opificio Dei tradidit. Sic etiam Mathematicum profectores censent à Venere iecur ipsum regi; qua ratione sedem amoris, poetæ iecur agnoscunt, Cupidinemq; iecur sagittis appetentem vlceraentemq; suis queruntur carminibus. Horatius 1. Epistolarum :
Nō ancilla tuū iecur vlceraes vlla, puerne
serpit

Cur alas
tuas
mor .

Iecur se-
des libi-
dinis .

Cur pha-
retratus
Amor.

Allegoria
armorum
Amoris.

Serpis humi? humi graditur, semperque hominum genus ledit; neque se potest humo tollere, cum sit laevis. Repugnantia sunt, quibus superuacaneam Amoris eivō- vā docet.

Si cacus, vitā amq; gerit? Si sit oculis caprus, cur oculos haber opertos vitā, vel te- ma? id enim nihil ad rem facit. Qui re ip- sa cacus est, non potest magis oculorum priuari vtu, si vitā obtendatur. Caeum, nō solum oculis caprum, sed & infidiosū, & occultē malū; vel laevis & tacitū. Quid veteres dicendum existimantur. Vir- gil. 6. Aeneid.

Cacū qd.

Amor- cis ca- cis.

Tania.

Caca rogens filo vestigia. Sifenna 4. histor. Subito mare subhorre- scere, caecosq; fluctus in se prouoluere le- uiter occipit. Idem alio loco. Caeum ve- teres pro improuido dixerunt. Varro 4. de vita populi Romani. Neq; id caeci Con- sules fecissent. Sed Amoris caritas impeditā hominis rationem ostendit; nec enim mo- dō τυφλός, sed & τυφλοποιός έρωσ. Theocritus Eidyl. 10. Τυφλός δ' άκ άυτός δ' πλόςτος, αλλά και άφρόντισος έρωσ. hoc est: Cacus non solum Plutus, verum etiam delirus Amor. Propertius 2. Elegiar. Ante pedes cacis lucebat semita nobis. Scilicet infans nemo in amore videt. Ouidius in Epistolis: Quid deceat non videt ullus amans. Non enim aduertunt quod tendant, sed so- la passione ducuntur.

Tania] Tæniā, ait Verrius Flaccus, esse ornamentū lanceum capitis honorati; Seruius verò ea Virgij verba declarans, Puniceis ibant eivniā tempora taniis. ait, vitis roseis: & significat lemniscatas coronas, quæ sunt ex frondibus, & discolo- ribus fascijs, & sicut Varro dicit, magni honoris sunt. Sed ponitur ibi per synecdo- chen, quia extremitas pro tota vitā poni- tur. Hoc loco pro panniculo, quo oculi Cupidinis velantur, accipiendum. Citatur illud Enniamum:

Volans de celo cum coronā tanijis. Quisve sagittiferum credat? sagittifer aut iaculator minimè esse potest, qui sit lumine caprus. Absurdum aliud percolla- tionem dissimilium. Hic certa, ac caci etc.] Versum hunc sic legito: Hic certa, est caci spicula vana mouent. vi rectissime admonet Pignotius, & ante

ipsum editio Stockhameri habet. Iacula- tor visu scopum aliquem sibi certum pro- ponit, cæcus verò id non potest.

Igneus est? Qui igneus seu flammeus Amor, cum omnia ignis depascatur? Dici- tur verò igneus Amor ab effectis, vt iam dictum est. Flamma sine Vulcano. Iunius Cent. 7. Prouerb. 87. De amore igneo, aut potius amoris igni, è multis, quæ mihi ad alia properantem occurrunt, pauca seligam. Antipater Sidonius:

Amor è igneus.

μη κλαίων τόν έρωτα δοκει, τηλήμβροτε, πείσειν, μηδ' άλίγη παύσειν ύδατι πύρ άπτεείσ, χρυσός έρωτος άεί ταάνιος. ισθισθη δέ ουδέ τότε εν πολλή τικτόμενον πε- λάγη.

Circumferuntur hæc incerti cuiusdam: αυτὰ τὸ πύρ καύσειν δι' ήμενός έτος, & νύκτωρ τὸν κελόν ήμείρων λύχρον άναφρογέ- σαι.

deur άτ' ήμης ψυχής άφον σίλας, έιθδθε γάρ με και όμεγον πολλήν ήξάνισι φλόγα. Quid spectant quæ Aul. Gell. retulit 19. cap. 9. ex Aediuo: Quid faculam præfers phileros, quæ nil opus nobis?

Ibimus, hic luget peccore flamma satis &c. At cur Amor igneus dicatur, ardere autē qui amore corripuntur, Paulus Silentia- rius ita:

--- αντίτύπου γάρ ευθής άποθρόσκει κούφος έρωσ κραδίνης όδρος όλισθήσασαν έχει φύσιν. ήν τις όισού άκρον έλη, φλογιν δύεται εντός όλος. ήλπίδι μη θείξης φρίνα μαχλάστ' γυιο- βόρον γάρ πύρ ύποριπί ζειθυμόν ήρακομένη.

Tumidis Naiadum.] Naiades aquatum Dea, άπό τή νάω βίω, διέτα: per quas hic castas & pudicas puellas matronasq; pos- sis intelligere. Quò referendum videtur il- lud Meleagri:

δεινός έρωσ; δεινός. τί δέ τὸ πλίσωήν πά- λιν ήσω, και πάλιν οίμάζων, πολλάκι δεινός έρωσ; ήγάρ ό παίς τέτοισι γέλα και πυκνά κα- κισθές ήδεται, ή. δ' ήπω λοιδόρα και τρέπεται- θαύμα.

Naiades quæ.

ἄμω δὲ μοι, πῶς ἄρα διὰ γλαυκοῦ
φανεῖται
κίματος, ἢ ὑγρῶ κίπρι σὺ, τῦρ τέ
τοκας.

Sæus Amor? sæus. Quid tibi, si talia mæris
Conquerar? atq; iterum talia: sæus A-
mor?

Nimirum puer hac conuicia ridet, & ipse
Gaudet, & insulcat iurgia si qua loquor.

Ast ego demior, glauco Venus edita pongo,
Qui flammam ex unda progenerasse potes?

Sæus Amor, Sæus. Quid verò amplius?
si rursus dixerò,

Et rursum, plorans sæpe, sæus Amor.
At enim puellus ridet, & sæpe vituperatus
Gaudet; si autem dixerò cōtumelias, in-
de insultat.

Mirum autem mihi, quomodo utique, è
glauco vbi apparuisti

Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem pe-
peristi?

Sæus Amor, sæus. Quid tandem? ut dixi-
ro rursum,

Et rursum plorans, sæpeq; sæus Amor?
Nā puor hu ridet, nibili & cōiuita curat,

Insultās in ætem si qua ego probra loquar.
Interea miror, cur è glauco edita fluctu,

Ex humore ignes, tu Venus alma, feras.
Ouidianum hoc conuenit 3. Amor. eleg. 5.

Flumina deberent omnes in amore iuuare:
Flumina senserunt ipsa quid esset amor.

At tu ne &c.] Hactenus refutatio fuit
veterum de Amore commetationum, tan-
demq; veram amoris descriptionem vlti-
mo disticho perstringit.

Ne capiare err. vrbis] ne vanis figmen-
tis poetarum tam liu hær eas.

Iucundus labor est] Amoris descriptio
κατ' ἰναγτίωσιν, vt apud nescio quem:

Cura placens, prædulce malum, tristisque
voluptas.

Et apud Petrarcham: latens ignis, gratum
vulnus, lapidum venenū, dulcis amaritu-
do, delectabilis morbus, iucundum suppli-
cium, blanda mors. Amoris itaque finitio
est, vt sit labor iucundus in ocio lasciuio,
Id est, amātium vita omnis versatur in la-
bore, qui tamen labor voluntate suscipi-
tur, conseruaturq; atque augetur luxu &
ocio vt ex Seneca adduximus. Theophras-
tus rogatus, quid sit amor? animæ otiosæ
affectus, respondit. Quare duo opposita,
labor scilicet & otium, simul eodemq; tem-
pore, & eodem modo possūt in eodem hæ-

tere subiecto, vt loquuntur philosophi. Vn-
de illa sunt de amore vulgò etiam uocata, ex
ocio amoris nasci, ipsumq; ocio sum esse:
sed amatores ipsos laboriosam & ærumma-
rum plenam vitam trahere. Vnde illa
Ouidiana:

Otia si tollas periere Cupidinis arcus.
& Tam Venus ocio amat. quia facile solet
amor irrepere in male feciatos & desides
animos, quiq; ferè nulli honesto labori dāt
operam: est enim otium patens libidinis.
Itaq; rectè Ouidius:

Quæritur Egebius, quare sit factus adul-
ter?

In promptu causa est; desidiolosus erat.
At vbi sunt amoris correpti & irretiti la-
queis, tum demum sentiunt sese laborio-
sam vitam agere. Ex quo hæc eiusdem
poeta:

Militat omnis amans, & habet sua castra
Cupido.

Idem: Amor odit inertes, &
Militia species amor est, discedite segnes, &

Qui non vult fieri desidiosus, amet.
Signum illius est &c.] Amoris symbolo

Symbolo
Amoris.
lum est, Punica glans in nigra scuti plani-
tie. Quod libidinis & obscœnæ volupta-
tis actum significat; cuius schema est mar-
lum Punicum in nigra scuti planitie, quæ
repræsentant similitudine quadam sexus
vriusq; γεννητικὰ μόρια. Punicum quō-
dem dulci sapore, sed amaro cortice, mihi
referre potest ἡδονὴν γλυκύτητος. Nigra
planities cæcitate & caliginem, quibus
implicatur, qui turpiter amant. Cæterum
vir doctus quispiam ait, hic glande signifi-
cati partem obscœnam genitalium, quam
Cornel. Celsus, Arist. & Galenus Balanon
appellant, quod glandem significat: ceterum
virilis penis prior pars, quæ Latinis est mē-
tula. Scutum verò siue clypeus, τὰ τῆς γυ-
ναϊκῆς αἰδοῖα significat. Nam clypei no-
men, latens & arcanum habet significatū.

Clypeus
quid.
Clypeum quidem à κλύειν dici volunt,
quod eluere, id est, morem gerere signifi-
cat: vel eo quod elepat & celet totum cor-
pus, vt notat Sospater Charisius: vel γλυ-
πτειν, eo quod imago & facies cuiusque
redderetur: quas tamen originaciones ali-
qui trahunt ad obscœnum sensum, de quō
hic aliquid apertè dicere me pudor vetat.

Glas quid
hoc loco.
Vide Godefrid. Steyvech. ad Veget. Glandem
verò accipi pro mentula, obscœno
nempe significato, cōfirmo Arcadium epi-
thero

Ex ocio a-

Amor mē-

Symbolo
Amoris.

Clypeus
quid.

Glas quid
hoc loco.

pheto, qui *Βελαροφάγοι* dicti, ob luxus nimios, & obscenam Venerem legibus vetitam: & id quidem symbolum glandis in nigra clypei planicie mihi suggerit eiusdem sensus Hieroglyphicam. Veteres pingebant Venerem myrto coronatam. Myrtus pudendi muliebris significum habet. Iulius Pollux onomastico, carunculam esse dicit intra muliebre pudendum lasciuo quodam motu nonnunquam subsultantē. Hinc iocus apud Aristophanem, ubi chorus senum ait, ensem posthac se in myrti ramo gestaturum. Quae de re fabula haec à Graecis circumfertur. Faunus Hecatem filiam sollicitavit ad stuprum: quem cum auerfaretur peculacem, ille virgam myrtea fertur eam primum verberasse, deinde vini tormentum adhibuisse, mox in angustis conuersum spiritus totam implicuisse, atque ita pudicitiam virginis rapuisse. Quae fabula virga myrtea, nequitiae est imaginatio, vinum mentis hilaritas; at angues multiplices modos voluptatis representant. Innuat haec poeta:

--- Quos durus amor erudeli tabe pedis,
Secreti celat ut callos, & myrtea circum
Silua tegit. ---

Haec interpretatio licet sit genuina & naturalis, Sanctius tamen tanquam prauam illam & impudicam respicit: & picturam talis laboris cum iucunditate misti clypeū esse dicit nigrum, qui color est laboris indicium; & in medio clypei glans Punica, cuius succus ex dulci & amaritudine constat. Quod infra Emblem. 207. clarius expressit Alciatus, de malo medica loquens: *Aurea sunt Veneris poma haec: incundus amaror*

Indicat: est Graecis sic γλυκὺ πικρὸς Ἄμωρ.

Plautus Cistellaria, Act. 1. Scen. 1. quod eniam supra citauimus:

Nam castor, Amor & melle, & felle est sacundissimus:

Gustu qui dat dulce, amarum ad satieta-tem usq; oggerit.

Porro quemadmodum in repido (inquit Muretus var. lect. 16. 1.) remissi caloris ac frigoris quidam quasi cinnus est: ita multae sunt voluptatis & doloris permissiones, ut cum alibi, tum in amatoria leuitate,

IV.

FINGANT & resingant alij *ἔρωτα καὶ ἀντίρωτα*, & egregie ingenia exerceant; ego aliam depingam Cupidinem, aliam

mihi statuum statuum, alium amorem pro ducam; non nudum, sed sartum tectum; non alatum, sed constantem; cuius symbolum in fulgido fidei vexillo est ter sancta Crux, roseo irrorata sanguine. Naturae ductum sequimur pleriq; ac semina ab ea insita, diuerso sine, differentibus studijs; imò non sequimur, sed potius trahimur, ita imperiosa est nonnunquam & importuna nouera illa, nisi moderamen adfit & clauus, qui dirigat. Ad praua certe vehementior stimulus, & mens nostra vestigijs illi, quae ad ruinam & praecipitium ducunt, multò quam ad virtutis semitam confectandam proliuior. Sciscitari lubeat hominem potationibus continuis impensè deditum, quid integros dies noctesq; traxisse bibedo delectet adeo, vel iuuet? Ab radice deriuabit vitiū, & in naturam trāseret, atq; indolis sub ea magistra corrupelam. Ecce tibi tuū *ἔρωτα*. Causas libidinis suae scortator rogatus, & qui signatis folijs & reseris perdit horas aleator, cōgenito pruritu illo ac lasciuiae flammis, quas è seminis sanguinisque traduce intensiores imbibet, ille; hic, naturali quodam ad ludicras animi relaxationes impresso affectu se suamq; culpam defendet. Sed riuus isti malitiae ac prauitatis ex alio fonte sunt & vena, quae si non generat & educit, affluit tamen & producit, datq; incrementa. Haec assuetudo est, & conceptae voluptatis imaginaria apprehensio, quae calcari addunt animo, ut frui desideret; & contumaciam, ne à libaris semel facile diuellatur, cum dispendio etiam famae & salutis. Exemplū sit, qui telo Cupidinis traiectus, amoris iugū humeris suis vel semel sustinuit, quid aliud nisi hortos Veneris & deliciarū omnium praesens sibi fingit & imaginatur theatrum? In eo rosas colligit, lilia delibat, decerpit violas, in areolis iniquitatis & impudentiae: totus est ibi dormiens, vigilans: transeunt horae, transeunt dies in ijs excubijs. In summa, amat, amari vult, amatam quaerit, quaesita fruitur; haec esca, hoc viscum, hic hamus, qui implicat & capit. Sic quiescit tamen, & in pace est, aut videri vult: ita beatum se censet, hic terminus voti. Ebriosus ad eundem finem, eodem intento, ad malum, pessimo uterq; O longè aliter, Cupidinis mancipia. Somnia sunt & illusiones, imò prolusiones ad interitum animae. Cauebunt ab his nassis qui sapiunt. Ostendo

Amoris
diuini
symbolum
S. Crux.

Trahit
sua quaeque
voluptas.

Color niger laboris index.

Amor di-
uinus un-
de qua-
rendus.

Ostendo medelam, quæ vel præuertit, vel auertit morbam, Viridaria deuotionis & piorum roseta ingredi, Roseulos inuenies, succum exprime & applica. Progignit illos Caluarix vertex & Oliueti, Bethleemiticus & Nazatenus ager: spinæ ambiunt, sed egrediuntur supra & prominent: aculei minantur & vallant; cordis verò digitus, armatus non lasciuo illo ac procaci, sed diuino amore ac cœlesti, penetrat, caput, & in sinum colligit. Foue, foue, quisquis es, cui tanti thesauri capax gremium. Tale debet esse profusus, aut obnoxium præfatis malis inuadunt ista & irumpunt, nisi prophylacticon hoc & præmurale, Christus nascens, laborans, moriens. In ipso solo securitas, & flammis, quas ingerit & infundit menti, quibus tacta liquecit, ut nix ad Solem. Admirabilis est splendor & vis huius ignis, adurans, penetrans, consumens: exurit fœces terrenas in quo gliscit, resoluunt glaciem corporis, curatum frigus dissipat, vertit in aliam naturam. Ex quo silice eliciendus? inquis. Lignum pro silice percute, suscitabis; lignum vitæ, in quo mors comita. Inferre corbis sarcinulum de hac arbore, si non ipsam radicem, si nec stirpem vel ramum. Ad nucleum seu medullam rade, dulcedo tanget aliqua, sed sua amaritudine diluta, & icelle attemperata. Naturam lauro ac hederæ inesse, ut ex attritu ignis scintillet, cõstãs scriptorum quorundam est opinio. Nouum ego tibi hic genus ligni ostendo, totum igneum, totum ex flamma. Si pectus friget, & abdita mentis, guttulâ instilla de hoc succo arboris, carbonibus cõcipies deuotionis uiuos & spirantes. Si muë sentis lassitudinis ad illa superna, trahere in amplexus, & affrica ramulculum de hoc germine, incalcesces & afflaberis, velut ex turno, amoris incendio: nihil enim in hoc, nisi merus ignis, nisi intensissi-

Amor di-
uinus
quomodo
γλυκύ-
πικρός.

Amor di-
uinus in-
quis.

ma pruna, quam crescenti substravit diuina Charis. Tange, explora, imò deuora innoxium est, salutis & vitæ nutrimentum. Videmus pericula & casus in fluxa hac & instabili peregrinatione: videmus ludibria fortunæ, mortis, dæmonis: hoc scutum sit aduersus ea, hæc glans arca & catapultæ. Torrens iste mortalitatis traijciendus vorticibus præceps, baculus hic sit, qui gressum vacillantem fulciat. In clibano coquimur æstantium libidinum: refrigerium hic queramus & vmbra. Spiritus malignus turbat & mordet: arripimus hanc citharam, quæ tumultuantem compescat. Serpentes mortiferi desertum hoc infestant: erigatur stipes hic sacer in medio, conspectus sanabit. Sitis vrget, nec sapiunt aquæ in Marah insuauis & inpotabiles: immitamus hoc lignum, nectar fient. Gusta, mi homo, gusta: solatur, nõ cruciat iste Amor: depellit ærumnas animi, nõ inferit: distrahit curas, non seminat: laxat dolores, non incendit: eleuat spiritum, non deiecit: patens læticiæ est, basis fidei, anchora spei, fomes amoris, patientiæ speculum, clauis celi, polaris stella vitæ, ac lucida Cynosura, quæ sola genus humanum peccatorum diluuiio obrutum, ad æternæ vitæ portum, & ex carceribus his per stadium immortalitatis, ad metam deniq; & coronam dirigit, quæ nec annis marcescit, nec frigore. Ceterum de amore copiosè scripserunt (ut hoc corollarij loco subiungam) Ælianus in var. hist. Plato Dialogo de Philosoph. & Conuiuio, Xenophon in Symposio, Andreas Capellanus Regius in Eroticis, Volterranus lib. 32. Marsilius Ficinus lib. 1. cap. 56. Ludou. Viues 3. de Anima. Brunson. lib. 1. c. 2. & alij quàm plurimi, quorum copiosam catalogum habes in principio Eroticorum Andrea Capellani Regi, auper à Detmaro Mulhero editorum.

Virtus &
Crucis.

Amoris
diuini
vis.

Scriptores
de amore.

